

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ 5-18-ՐԴ ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Նախամաշտոցյան գրի ու գրականության հարցը: Գրերի գյուտը, նրա ստեղծման պատմական նախադրյալները և նշանակությունը: Մաշտոցի կյանքը: Կորյունի <<Վարք Մաշտոցի>> երկը: 5-րդ դարի գրականության ընդհանուր բնութագիրը: Զարգացման հիմնական ուղղությունները և ժանրերը: Հայ պատմագրության համաշխարհային նշանակությունը:

Ազաթանգեղոսի <<Հայոց պատմության>> ստեղծման քաղաքական, գաղափարական հիմքերը. այն իբրև պատմական սկզբնաղբյուր ու գեղարվեստական երկ:

Փավստոս Բուզանդի անձնավորության և նրա <<Հայոց պատմության>> դպրությունների հարցը: Գրքի կերպարային ընդգրկումները: Ազատագրական պայքարի արտացոլումը: Ժողովրդական վեպը: Գեղարվեստական հատկանիշները:

Մովսես Խորենացու կյանքը, աշխարհայացքը: <<Հայոց պատմության>> կառուցվածքը, բովանդակությունը: Կենտրոնացած պետության և հայրենասիրության, հայրենիքի պաշտպանության գաղափարները այդ երկում: Խորենացու <<Հայոց պատմություն>> իբրև համաշխարհային նշանակություն ունեցող գիտական և մշակութային երևույթ: Պատմության գիտական ու գեղարվեստական արժեքը: Կատարելատիպ հերոսները: Խորենացու ըմբռնումներն ազգային գրականության ու գիտության զարգացման հեռանկարների վերաբերյալ: Վերաբերմունքը ժողովրդական բանահյուսության նկատմամբ: Գեղեցկության չափանիշները:

Եղիշեի <<Վարդանի և հայոց պատերազմի մասին>> երկը: Պարսից դեմ հայերի 451թ. ազատագրական պայքարի արտացոլումը, պատճառները, ընթացքը, հետևանքները: Եղիշեի աշխարհայացքը: <<Վարդանի և հայոց պատերազմի մասին>> երկի գիտական ու գեղարվեստական արժեքը:

Ղազար Փարպեցու <<Հայոց պատմությունը>>: Կառուցվածքը և ընդգրկումը: Վարդանանց պատերազմի պատկերման համեմատությունը Եղիշեի երկի հետ: Պարսիկների դեմ հայերի 481-84 թթ. ազատագրական պայքարի արտացոլումը: Փարպեցու քաղաքական ու սոցիալական հայացքները: Ժամանակի հասարակական ու մտավոր կյանքի պատկերը Փարպեցու <<Ստտախոս արեղաների մեղադրության Թղթում>>: <<Թղթի>> ճարտասանական արժեքը:

6-9-րդ դարերի հայ գրականության ընդհանուր բնութագիրը: Պայքարը պարսկաբյուզանդական, արաբական տիրապետության դեմ: Հայ մշակույթը 7-րդ դարում:

Սեբեոսի <<Պատմութիւն ի Հերակլն>> գիրքը: Պարսկա-բյուզանդական ու արաբական զավթիչների դեմ հայ ժողովրդի մղած պայքարի արտացոլումը: Պատմության գիտական ու գեղարվեստական արժեքը:

Հովհ. Մամիկոնյանի <<Տարոնի պատմությունը>>: Հեղինակային պատկանելիության հարցը: Պատմության բովանդակությունն ու բնույթը: Արաբական տիրապետության շրջանի Հայաստանի պատկերը **Ղևոնդի** <<Պատմության>> մեջ: Պատմության ճանաչողական արվեստը:

Դավթակ Քերթոզի <<Ողբ ի մահն Զիվանշիրի մեծի իշխանին>> երկի բովանդակությունը և գեղարվեստական առանձնահատկությունները:

Կոմիտաս կաթողիկոս Աղծեցու <<Անձինք Նուիրեայք>> երկը 10-12-րդ դարերի հայ գրականության ընդհանուր բնութագիրը հայ պետականության վերականգնման, կյանքի աշխարհիկացման և վերածննդի, մշակույթի ընդհանուր զարգացման համապատկերում:

Հովհ. Դրասխանակերտցու <<Հայոց պատմությունը>>: Պատմիչի աշխարհայացքը: Կենտրոնաձիգ պետության գաղափարը: Պատմության գեղարվեստական ու ոճական առանձնահատկությունները, պատմիչի կերպարը:

Թովմա Արծրունու <<Արծրունյաց տան պատմության>> պատմագիտական արժեքը: Քաղաքական տրամադրությունների արտացոլումը: Գեղարվեստական արժեքը. Ժողովրդական կյանքի պատկերները:

Անանուն Արծրունու <<Պատմության>> պատմագիտական արժեքը: Արծրունու քաղաքական իդեալները: Ժամանակի կառուցողական արվեստի ու ճարտարապետության պատկերը: Կերպարի բացարձակացման միտումը:

Մ. Կաղանկատվացու <<Աղվանից աշխարհի պատմությունը>>: Բովանդակությունը, կառուցվածքը, ընդգրկումները: Գեղարվեստական և պատմաճանաչողական արժեքը:

Ստ. Ասողիկի <<Տիեզերական պատմության>> գիտական ու ճանաչողական արժեքը:

Գր. Նարեկացու կյանքը: Նրա տեղը հոգևոր մշակութային կյանքում ու գրականության մեջ: Բերած նորությունները: Տաղերը: Բնության արժեքավորումը: Հումանիզմը: Տաղերի արվեստը: <<Մատյան ողբերգության>> երկի գաղափարական, գեղարվեստական, կրոնական արժեքը: Արվեստը: Գրական ըմբռնումները:

Գրիգոր Մագիստրոսի բանաստեղծական ժառանգությունը: <<Թղթերի>> պատմական-ճանաչողական և գրական արժեքը:

Արիստակես Լաստիվերցու <<Հայոց պատմության>> գիտական ու գեղարվեստական արժեքը:

Հովհաննես Իմաստասերը (Սարկավագ) (11-12-րդ դարեր) իբրև գիտնական ու բանաստեղծ: Իմաստասերի <<Բան իմաստութեան...>> երկը: Պոեմի տեսական արժեքը հայ գեղագիտական մտքի պատմության մեջ:

Ներսես Շնորհալու կյանքը և գործունեությունը (12-րդ դար): <<Թուղթ ընդհանրականը>>: Շնորհալու բանաստեղծությունը: Ժանրային ընդգրկումները: Շնորհալու պոեմները (<<Ողբ Երիսիոյ>>, <<Վիպասանունութիւն>>, <<Յիսուս Որդի>>):

Մխիթար Գոշ (12-13-րդ դդ): Աշխարհայացքը: <<Դատաստանագիրքը>>:

Առակները:

Վարդան Այգեկցու (12-13-րդ դդ) առակների բովանդակային շերտերը:

Առակների ճանաչողական ու գեղարվեստական արժեքը:

Ֆրիկի (13-րդ դար) կյանքը, աշխարհայացքը: Տաղերի սոցիալական ուղղվածությունը: Կրոնաբարոյական խրատները: Հակամոնղոլական տրամադրությունները: Բանաստեղծությունների մարդասիրական էությունը:

13-16-րդ դարերի հայ գրականության ընդհանուր բնութագիրը: Կիլիկյան պետության դերը հայ մշակույթի զարգացման գործում:

Կոստանդին Երզնկացի (13-14-րդ դդ): Աշխարհայացքը: Գրական ըմբռնումները: Բնապաշտական ու սիրային քնարերգությունը: Հոգու և մարմնի դրաման:

Հովհ. Թլկուրանցու (14-րդ դար) ստեղծագործության մոտիվներն ու առանձնահատկությունները: <<Տաղ քաջ Լիպարիտին>> երկը:

Մկրտիչ Նաղաշ (15-րդ դար): Աշխարհայացքը, տաղերի թեմատիկ հարստությունը: <<Վասն ագահութեան>> բանաստեղծությունը, պանդխտության մոտիվը:

Գրիգորիս Աղթամարցու (16-րդ դար) սիրերգությունը: Այլաբանությունը: <<Տաղ գեղեցիկ ի վերայ այգոյ, հոգոյ և մարմնոյ>> բանաստեղծությունը:

Նահապետ Քուչակի (16-րդ դար) հարցը բանասիրության մեջ: Քուչակը սիրերգակ: Պանդխտության հայրենները: Կրոնա-բարոյական խրատները:

17-18-րդ դարերի հայ գրականության ընդհանուր բնութագիրը: Քաղաքական կյանքը: Մշակութային վիճակը: Լուսավորական շարժման սկզբնավորումը:

Նաղաշ Հովնաթանն (1661-1722) իբրև աշխարհիկ պոեզիայի ներկայացուցիչ: Երգիճական, սիրային, խնջույքի, խոհախրատական բանաստեղծությունները:

Պաղտասար Դպիրի և Պետրոս Ղափանցու (18-րդ դար) ստեղծագործությունների ընդհանուր բնութագիրը:

Սայաթ-Նովան (1722-1795) - հայ բանաստեղծության խոշորագույն դեմքերից մեկը: բարձրարվեստ սիրերգությունը: Ժամանակի արձագանքը նրա պոեզիայում: Հումանիզմը:

ՀԱՅ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

19-րդ դարի առաջին կեսի հայ գրականության զարգացման նախադրյալներն ու միտումները: Հայկական կլասիցիզմը, նշանավոր ներկայացուցիչները. **Արսեն Բագրատունի**: Նոր գրականության սկզբնավորման առաջին երևույթները **Հարություն Ալամդարյանի** (1796-1834թթ) ստեղծագործության մեջ (Չափաբերականք):

Մեսրոպ Թաղիադյանի (1803-1858) կյանքը: Աշխարհայացքը: Գեղարվեստական ստեղծագործության (<<Վեպ Վարդգեսի>>, <<Վեպ Վարսենկա>>, <<Թուֆակ Թաղիադեան>>, <<Սոս և Սոնդիպի>>) ընդհանուր բնութագիրը:

Խաչատուր Աբովյանի (1809-1848) կյանքը, հասարակական-մանկավարժական գործունեությունը: Աշխարհայացքը: Լուսավորական ու քաղաքական իդեալները: Ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: <<Վերք Հայաստանի>> վեպի ժանրային յուրահատկություններն ու կառուցվածքը, Դեմիրճյանի և Իսահակյանի հոդվածներն այս մասին, գրական-պատմական, գեղարվեստական արժեքը: Հայ նոր գրականության զարգացման ուղիների, բովանդակության, ժանրերի ու ձևերի հիմնավորումը <<Վերքի>> առաջաբանում: Կերպարային համակարգը: Պատմական դեպքերի և դեմքերի պատկերումը: Հեղինակը վեպում: Աբովյանի ստեղծագործության ժանրային բազմազանությունը (<<Պարապ վախտի խաղալիքը>>, <<Թուրքի ախչիկ>>, <<Առաջին սեր>>և այլն): Երգիծանքի դրսևորումները. <<Հազարփեշեն>> Աբովյանի պատմական դերը:

Ղևոնդ Ալիշանի (1820-1901) տեղը հայ նոր պոեզիայի պատմության մեջ: <<Նուագք>> ժողովածուն: <<Երգք Նահապետի>> շարքի բանաստեղծությունների արժեքավորումը: Ալիշանի հայագիտական գործունեությունը: 19-րդ դարի 50-60-ական թթ. հայ գրականության ընդհանուր բնութագիրը: Հասարակական հոսանքները: Մամուլը: Հրապարակախոսությունը: Թատրոնը:

Միքայել Նալբանդյանի (1829-1866) կյանքը և հանրային գործունեությունը: Աշխարհայացքը: Նալբանդյանը ազգության և ազգային-ազատագրական պայքարի մասին: Հրապարակախոսությունը (<<Նկատողությունք>>, <<Երկու տող>>, <<Հիշատակարան>> և այլն): Տնտեսագիտական (<<Երկրագործությունը որպես ուղիղ ճանապարհ>>) և փիլիսոփայական (<<Հեգելը և նորա ժամանակը>>) երկերը: Արձակը (<<Մինին՝ խոպ, մյուսին՝ հարսն>>, <<Մեռելահարցուկ>>): Պոեզիան: Մ. Նալբանդյանի քննադատական հայացքները (<<Կրիտիկա. Սոս և Վարդիթեր>>, <<Կրիտիկա հանդես նոր հայախոսության>>):

Ռափայել Պատկանյանի (1830-1892) կյանքը և գործունեությունը: Քնարերգության քաղաքական և սոցիալական մոտիվները: <<Քաջ Վարդան Մամիկոնյանի մահը>> պոեմը, <<Ազատ երգեր>> շարքը: Արձակը. նորնախիջևանյան պատմվածքները, վեպերը: Երգիծանքը:

Սմբատ Շահագիզի (1841-1907) քնարերգությունը: <<Լևոնի վիշտը>> պոեմը:

Մկրտիչ Պեշիկաշյանի (1828-1868) ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: Քաղաքական և հայրենասիրական քնարերգությունը, <<Ջեյթունյան երգաշարը>>, սիրո և բնության տարերքը: Թատրերգությունը:

Պետրոս Դուրյանի (1851-1872) կյանքը: Քնարերգության հիմնական մոտիվները: <<Տրտունջք>> և <<Ձղջում>> բանաստեղծությունները: Թատրերգության ընդհանուր բնութագիրը:

19-րդ դարի 70-80-ական թթ. հայ գրականության զարգացման քաղաքական, հասարակական ու մշակութային նախադրյալները: Հայկական ռոմանտիզմն ու ռեալիզմը:

Պերճ Պռոշյանի (1837-1907) հասարակական-մշակութային գործունեությունը: Հայ գյուղական իրականության արտացոլումը Պռոշյանի վեպերում («Հացի խնդիր», «Ցեցեր», «Հունոն», «Սոս և Վարդիթեր», «Բղդե»):

Ղազարոս Աղայանի (1840-1911) գրական, մանկավարժական, լուսավորական հայացքները: Աղայանն իբրև արձակագիր («Արություն և Մանվել», «Երկու քույր» վեպերը: Սոցիալական ուտոպիան («Ժամանակակից ատենախոսություն»): Քնարերգությունը: «Տորք Անգեղ և Հայկանուշ Գեղեցիկ» պոեմը: Հուշագրությունը («Իմ կյանքի գլխավոր դեպքերը»):

Գաբրիել Սունդուկյանի (1825-1912) կյանքի և ստեղծագործության շրջանների ընդհանուր բնութագիրը: Բերաձ նորությունները: Վոդևիլները: Սոցիալ-կենցաղային երևույթների արտացոլումը («Խաթաբալա», «Էլի մեկ զոհ», «Քանդաձ օջախ»): «Պեպո» պիեսն իբրև հայ դասական գրականության նվաճումներից մեկը: Կատակերգությունների ժանրային բնույթը և արվեստը: Արձակի («Վարինկի վեչերը», «Համալի մասլահաթները», «Հադիդի մասլահաթները») մարդասիրական բնույթը: Սունդուկյանի դերը հայ թատրոնի պատմության մեջ: Նրա երկերի գործառական նշանակությունը:

Րաֆֆու (1835-1888) կյանքի ու ստեղծագործության զարգացման հիմնական շրջանները: Աշխարհայացքը: Լուսավորական հայացքները: Սոցիալական երկերը («Ձահրումար», «Մինն՝ այսպես, մյուսն՝ այնպես», «Ոսկի աքաղաղ», «Անմեղ վաճառք», «Ուխտյալ միանձնուհի» և այլն): Ազգային-ազատագրական պայքարի գաղափարախոսության գեղարվեստականացումը ծրագրային-քաղաքական վեպերում

(«Ջալալեդդին», «Խենթը», «Կայծեր») և նրանց ներքին զարգացումը: Պատմության գեղագիտական ընկալումը և պատկերումը Րաֆֆու պատմագեղարվեստական երկերում («Դավիթ - Բեկ», «Սամվել», «Պարոյր Հայկազն», «Խամսայի մելիքությունները»): Րաֆֆու գրական ըմբռնումները: Ռոմանտիզմի տեսությունը: Հրապարակախոսությունը:

Հակոբ Պարոնյանի (1843-1891) կյանքի և ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: Երգիծանքի առանձնահատկությունները: «Ատամնաբույժն արևելյան» և «Պաղտասար աղբար» կատակերգությունները: Պոլսահայ կյանքի արտացոլումը «Պտույտ մը Պոլսո թաղերուն մեջ», երկում: «Ազգային ջոջերի» քննական վերլուծությունը: Քաղաքական երգիծանքը («Կամիթներ», «Հոսիոսի ձեռատետրը» և այլն): «Ծիծաղ» ժողովածուն: «Մեծապատիվ մուրացկաններ» վեպը: Գրական հայացքները: Ռեալիզմի տեսությունը:

Ծերենցի (1822-1888) կյանքը և հասարակական-մտավոր գործունեությունը: Պատմավեպերը՝ «Թորոս Լևոնի», «Երկունք Թ դարու», «Թեոդորոս Ռշտունի»: Ազատագրական պայքարի արտացոլումը: Ժողովրդի դերի ըմբռնումը:

Սրբուհի Տյուսաբի (1842-1901) կյանքը: Կանանց ազատագրության հարցի արծարծումը: «Մայտա», «Սիրանույշ», «Արաքսիա կամ Վարժուհի» վեպերը: Տյուսաբի ռոմանտիզմը:

Հայ գրականության զարգացման նոր փուլը 19-րդ դ. 90-ականներին: Զարգացման քաղաքական, սոցիալական ու մշակութային ազդակները արևմտահայ և արևելահայ կյանքում:

Շիրվանզադեի (1858-1935) կյանքն ու գրական-հասարակական գործունեությունը: Աշխարհայացքը: 80-ական թթ. ստեղծագործության («Գործակատարի հիշատակարանից») գաղափարական ուղղվածությունը: Գավառական քաղաքի պատկերը («Նամուս», «Չար ոգին»,

<<Ֆաթման և Ասադը>>): Ընտանիքի թեման արձակում (<<Արամբին>>, <<Մելանյա>>): Մտավորականության պատկերը. <<Արսեն Դիմաքսյան>> վեպը: Անհատի և հասարակության հարաբերությունը (<<Վարդան Ահրումյան>>, <<Արտիստը>>): Սոցիալական վեպերն ու պատմվածքները: <<Քաոս>> վեպի կոնֆլիկտը, կերպարները: Թատրերգությունը (<<Եվգինե>>, <<Ունե՛ր իրավունք>>, <<Արմենուհի>>, <<Պատվի համար>>, <<Կործանվածը>>, <<Ավերակների վրա>>, <<Մորզանի խնամին>>): Հարցադրումները, բովանդակային ընդգրկումը, արվեստը, ստեղծած արժեքները, բնորոշ թերությունները: Գրական ըմբռնումները: Ռեալիզմի և նատուրալիզմի տեսական ըմբռնումները: Վերաբերմունքը գրական այլ ուղղությունների ու հոսանքների նկատմամբ: Շիրվանզադեն իբրև արվեստի տեսաբան:

Մուրացանի (1854-1908) կյանքը, աշխարհայացքը, գրական դավանանքը: <<Ռուզան>> դրաման: Գյուղի մասին երկերը (<<Խորհրդավոր միանձնուհի>>, <<Նոյի ագռավը>>, <<Առաքյալը>>): <<Մշակ>>- <<Նոր դար >> պայքարի արձագանքը նրա երկերում: Մուրացանի երգիծանքը: <<Լուսավորության կենտրոնը>> վեպը և <<Հատուկ թղթակիցը>> պատմվածքը: Ազգային կյանքում եկեղեցու դերի գնահատությունը: <<Անդրեաս երեց>>: <<Գևորգ Մարզպետունի>> պատմավեպը, նրա տեղը հայ պատմավիպասանության և Մուրացանի ստեղծագործության մեջ:

Նար-Դոսի (1867-1933) կենսագրությունը, գրական ըմբռնումները, աշխարհայացքը: Ժամանակի իրականության քննադատությունը և արիեստավորության կյանքի պատկերը <<Մեր թաղը>> նովելաշարում: Պատմվածքները: Մտավորականության և ընտանիքի թեման նրա ստեղծագործության մեջ (<<Աննա Սարոյան>>, <<Սպանված աղավնի>>): <<Մշակ>>-<<Նոր դար>> պայքարի արձագանքը <<Պայքար>> վեպում: <<Մահը>> վեպը: Նար-Դոսի քաղաքական իդեալները:

Հովհ. Հովհաննիսյանի (1864-1929) կյանքը, քնարերգության հիմնական տրամադրություններն ու առանձնահատկությունները: Նրա դերը հայ քնարերգության զարգացման պատմության մեջ:

Ալ. Ծատուրյանի (1865-1916) կյանքի ու ստեղծագործության էական կողմերը: Սոցիալական մոտիվները: Սիրո և բնության երգերը, քաղաքական տրամադրությունները: Երգիծանքը:

90-ական թթ. հայ գյուղագրության (**Արշակ Ազապյան, Հարություն Ծուղուրյան, Ազարիա Ադեյան, Բաբկենց, Թվկատինցի**) բնորոշ հատկանիշները և ընդհանուր բնութագիրը:

Վրթանես Փափագյանի (1866-1920) կյանքը, հասարակական գործունեությունը, աշխարհայացքային հակասությունները: Ստեղծագործության ժանրերը: <<Պատկերներ թուրքահայերի կյանքից>> պատմվածքների և նովելների շարքը: <<Տուրիստի հիշատակարանից>> ակնարկաշարը: <<Հրույցները>> որպես ժանրային նորություն: Հայ գյուղի ռեալիստական պատկերը <<Պատկերներ գյուղից>> շարքում: <<Ժայռը>> դրաման: Վեպերի յուրահատկությունները: <<Էմմա>>, <<Սոխակի տղան>>: Ազատագրական պայքարի գաղափարի մարմնավորումները: Անկումային տրամադրությունների քննադատությունը <<Ծովափին>> պատմվածքում: Փափագյանն իբրև գրականության պատմաբան:

Արևմտահայ 80-ականները. **Արփ. Արփիարյանի** (1851-1908) կյանքը, հասարակական, գրական ու խմբագրական գործունեությունը: Հրապարակախոսությունը: Քաղաքական հայացքները: Գրական ըմբռնումները, ռեալիզմի տեսությունը: Արձակը: <<Կյանքի պատկերներ>> նովելների շարքը: Վիպակները (<<Կարմիր ժամուց>>, <<Մինչև ե±րբ>>, <<Ոսկե ապարանջան>>):

Տիգրան Կամսարականի (1866-1941) կյանքը, գրական հայացքները: <<Վարժապետին աղջիկը>> վեպն իբրև արևմտահայ ռեալիզմի ակնառու երևույթ: Պատմվածքների(<<Հարոն>>,<<Հովկույլ>>)ինքնատիպությունը:

Գրիգոր Զոհրապի (1861-1915) կյանքը և հասարակական գործունեությունը: Գրական հայացքները: Առաջին երկերը. <<Անհետացած սերունդ մը>> վեպը: Զոհրապի նորավեպերի առանձնահատկությունները: <<Խղճմտանքի ծայներ>>, <<Կյանքը ինչպես որ է>>, <<Լուռ ցավեր>> շարքերը: Շարքերից դուրս նորավեպերը: Նորավեպերի թեմատիկ ու գաղափարական հարստությունը: Կերպարների հոգեբանությունը:

Ռուբեն Որբերյանի (1874-1931) բանաստեղծության ընդհանուր բնութագիրը: <<Ծվանքներ>> պոեմը. <<Ադամին անեծքը>> բանաստեղծությունը: 20-րդ դարի սկզբի հայ գրականության ընդհանուր բնութագիրը: Քաղաքական ու սոցիալական կյանքի լարվածությունը: Գրական ուղղությունների ու հոսանքների բազմազանությունը: Գրականության զարգացման ուղիների հարցը: Սիմվոլիզմի դրսևորման առանձնահատկությունները: Նեոռոմանտիզմի էությունը:

Հովհաննես Թումանյանի (1869-1923) կյանքը, աշխարհայացքը: Գրողի ու գրականության դերի ըմբռնումը: Վերաբերմունքը նախորդների նկատմամբ, սեփական տեղի բնորոշումը: Քնարաէպիկական պոեմները (<<Մարո>>, <<Լոռեցի Սաքոն>>, <<Անուշ>>, <<Հառաչանք>>): <<Անուշ>> պոեմի գեղարվեստական արժեքը: Քնարական պոեմները (<<Դեպի Անհունը>>, <<Պոետն ու Մուսան>>): Էպիկական պոեմները (<<Սասունցի Դավիթ>>, <<Թմկաբերդի առումը>>): <<Հազարան բլբուլ>>, <<Անբուն կկուն>> անավարտ ստեղծագործությունները: Լեգենդներն ու բալլադները: <<Փարվանայի>> արժևորումը: Քաղաքական, սոցիալական ու խոհական քնարերգությունը: Հայրենիքի քաղաքական ողբերգությունը (<<Մեր նախորդներին>>, <<Հայոց վիշտը>>, <<Հայոց լեռներում>>, <<Հոգեհանգիստ>> <<Հայրենիքիս հետ>>): Քառյակները, նյութի բազմազանությունն ու արվեստի ուժը: Մանկական բանաստեղծությունը: Արձակը: <<Մերոնք>> նովելաշարը: <<Գիքորը>> և այլ պատմվածքներ: Հեքիաթները: Թումանյանը քննադատ: Հրապարակախոսությունը:

Հասարակական և քաղաքական գործունեությունը: Թումանյանի արվեստի ժողովրդայնությունը:

Ավետիք Իսահակյանի (1875-1957) կյանքի և ստեղծագործության զարգացման շրջանները, աշխարհայացքը: <<Երգեր ու վերքեր>> ժողովածուն, բերած նորությունները: Գրական ուղղությունը: Բանաստեղծական մյուս ժողովածուները: Քնարերգության հիմնական մոտիվները: Սիրերգությունը (<<Ալագյազի մանհներ>> պոեմը, <<Ասպետի սերը>>, <<Հավերժական սերը>> բալլադները): Սոցիալական տրամադրությունները: Քաղաքական քնարը, հայրենիքին նվիրված երգերը: Պոեմները: <<Աբու-Լալա Մահարի>> պոեմի գաղափարական ուղղվածությունը, գրողի իդեալները: Պոեմի առանձնահատկությունները: Գեղարվեստական արձակը (<<Համբերանքի չիբուխը>>, <<Գարիբալդիականը>> և այլն): Խոհափիլիսոփայական նովելները <<Շի Հուանգ տի Բալդիխանը>>, Չինգիզ խանը>> <<Լի Թայի Պո>>, <<Սասադիի վերջին գարունը>>, <<Շիդհարը>> և այլն): Լեգենդները (<<Լիլիթ>>): <<Սասմա Մհեր>> պոեմը: Ստեղծագործության ժողովրդայնությունը:

Երվանդ Օտյանի (1869-1926) կյանքը, աշխարհայացքը: Օտյանի երգիծանքի բնույթը, առանձնահատկությունները: Քաղաքական (<<Հեղափոխության մակաբույծները>>, <<Պրոպագանդիստը>>), սոցիալական (<<Վաճառականի մը նամակները>>, <<Ընտանիք, պատիվ, բարոյական>>, <<Թաղականին կնիկը>> երգիծանքը: Դրական կերպարները Օտյանի վեպերում: <<Ընկ. Բ. Փանջունի>> վեպը որպես քաղաքական երգիծանքի գլուխգործոց: Վեպի երեք մասերի ներքին միասնությունը: Հնչակյան, դաշնակցական, ռամկավար, բոլշևիկ Փանջունու անցումը կուսակցությունից կուսակցություն: Կուսակցամոլության քննադատությունը: Փանջունին և իր գործակիցները՝ Խև Ավո, սմենց Վարդան քուրդ Հասո, Ընկ. Սարսափունի և այլն: Այլ երկեր (<<Ազգային բարերար>>, <<Համբարձում աղա>>, <<Վաճառականի մը նամակները>>, <<Մեր

երեսփոխանները>> երգիծական դիմանկարների շարքը): Օտյանի խմբագրական, հրապարակախոսական գործունեությունը: Օտյանի հուշագրական ժառանգությունը՝ «Տասներկու տարի Պոլսեն դուրս»:
<<Անիծյալ տարիներ>>-ը որպես հայոց ցեղասպանության հավաստի վկայարան:

Լևոն Շանթի (1969 – 1951) կյանքը և ստեղծագործությունը: Բանաստեղծությունները: <<Լեռան աղջիկը>> վիպերգը: Վիպակները. <<Երազ օրեր>>, << Դարձը>>, <<Կինը>>: Լ. Շանթը թատերագիր: <<Հին աստվածներ>> դրամայի արդիականությունը և աղերսները սիմվոլիզմին ու հեթանոսական գրական շարժմանը: Գեղարվեստական պատկերի երկատվածությունը: Դրամայի կերպարային համակարգը, իրական և երևակայական հերոսներ: <<Կայսր>> դրաման որպես պատմության գեղարվեստականացման միջոցով մարդկային բնավորությունների, իդեալի և իրականության հակասությունների բացահայտման միջոց: Օհան Գուրգենի, Վասիլ Լեկապենի, Հաննայի և Թեոֆանոյի կերպարները: Արտավազդի առասպելի գեղարվեստական մեկնությունը <<Շղթավաճը>> դրամայում: Միջնադարյան Անիի մարդկային ու դասակարգային հարաբերությունների պատկերման արդիական արձագանքները:

Հայաստանի առաջին հանրապետության անկման գեղարվեստական արձագանքը կիլիկյան դարերը պատկերող <<Ինկած բերդի իշխանուհին>> ողբերգության մեջ: Գող Վասիլի և Աննայի կերպարները: Պատմության իմաստավորումն ու գեղարվեստականացումը <<Օշին պալ>> ողբերգության մեջ: Անձնագրիության գաղափարի մարմնավորումը Օշինի և Ռիտայի կերպարներում: Լ. Շանթի գրական ըմբռնումները. <<Բանահյուսական ճարտարապետություն>> աշխատությունը:

Միսաք Մեծարենցի (1886-1908) կյանքը: Գրական ըմբռնումները: Սեփական ստեղծագործության գնահատությունը (<<Ինքնադատության փորձ մը>> հոդվածը), սիմվոլիզմի բնութագրությունը: <<Ծիածան>> ժողովածուն: Բնութագրական բանաստեղծությունները: Բնապաշտու-

թյունը: <<Նոր տաղեր>> ժողովածուն: Մեծարենցի հումանիզմը: Պոետիկան: Գրական հոդվածները. <<Նարկացիին հետ>>:

Սիամանթոյի (1878-1915) կյանքը, ուսումնառությունը: Գրական ուղղությունը և ոճը: Քնարերգության հասարակական և քաղաքական բովանդակությունը: Ժողովածուները և բանաստեղծությունների շարքերը՝ <<Դյուցազնորեն>>, <<Հայրողիներ>>, <<Հոգեվարքի և հույսի ջահեր>>, <<Կարմիր լուրեր բարեկամես>>, <<Հայրենի հրավեր>>: Սիամանթոյի քաղաքական քնարերգության ազգային ու համամարդկային բովանդակությունը: <<Սուրբ Մեսրոպ>> պոեմը:

Դանիել Վարուժանի (1884-1915) կյանքը, ուսումնառությունը և միջավայրերը: Գրական ուղղությունը: Գրական հայացքները: Բանաստեղծական ժողովածուները՝ <<Սարսուռներ>>, <<Ցեղին սիրտը>>, <<Հեթանոս երգեր>>: Հեթանոսականի ըմբռնումը: <<Հարձը>> պոեմը: <<Գողգոթայի ծաղիկներ>> շարքը: <<Հացին երգը>> ժողովածուի բնույթը, առանձնահատկությունները:

Վահան Տերյանի (1885-1920) կյանքը և գրական-հասարակական գործունեությունը: Աշխարհայացքը, գրական ըմբռնումները: Առաջին ժողովածուն՝ <<Մթնշաղի անուրջները>>: Հետագա ժողովածուներն ու շարքերը: Տերյանը և սիմվոլիզմը: Սիրերգությունը: Հայրենիքի պատկերն ու ճակատագիրը <<Երկիր Նաիրի>> շարքում: <<Հայ գրականության գալիք օրը>> և <<Հոգևոր Հայաստան>> հոդվածները: Տերյանական դպրոցը:

Արշակ Չոպանյանի (1878-1954) կյանքի ու գրական գործունեության ընդհանուր բնութագիրը: 80-90-ական թթ. ռեալիստական շարժումը և Չոպանյանը: Արևմտահայ և արևելահայ գրականության բաղադրատարրական գնահատականը (<<Ռուսահայեր և թրքահայեր>> հոդվածը): Հ. Տենի հայացքների ազդեցությունը Չոպանյանի գրական ըմբռնումների վրա:

Հայ հին և միջին դարերի գրականության արժեքավորումը (Խորենացուն, Նարեկացուն, Երզնկացուն, Թլկուրանցուն, Նաղաշ Հովնաթանին, Քուչակին նվիրված աշխատությունները):

Չոպանյանը հայ նոր գրականության մասին: Դուրյանին նվիրված առաջին ուսումնասիրությունը: Խ.Աբովյանի դերի և նրա ստեղծագործության արժեքավորումը: Նոր շրջանի հայ գրողներին նվիրված ուսումնասիրությունները: (Սունդուկյան, Րաֆֆի, Պոռոջյան, Ծերենց, Շիրվանզադե): Թեքեյանի, Սիամանթոյի, Վարուժանի առաջին ժողովածուների արժեքավորումը:

Սփյուռքի գրականությանն ու գրողներին նվիրված հոդվածները (Համաստեղ, Շահնուր, Թեքեյան, Զարիֆյան...): Վերաբերմունքը խորհրդահայ գրողների նկատմամբ: Զարենցի գնահատությունը: Չոպանյանը եվրոպական գրականության (Միցկևիչ, Վերհարն, Հյուգո, Իբսեն, Գոնկուր եղբայրներ, Հայնե և ուրիշներ) մասին: Ռուս գրողների մասին: Նորագույն գեղագիտական հոսանքների և արվեստագետների գնահատությունը:

Նիկոլ Աղբալյանի (1873-1947) կյանքի, գրական-հասարակական, պետական գործունեության ընդհանուր բնութագիրը: Աշխարհայացքը: Առաջին քննադատական հոդվածները Ավ.Իսահակյանի և Շանթի մասին: Կուլտուր-պատմական դպրոցի և ռուս դեմոկրատական քննադատության (Բելինսկու) ազդեցությունը Աղբալյանի հայացքների վրա:

ժամանակակից գրականության և գրողների գնահատությունը (Սունդուկյանին, Հովհաննիսյանին, Թումանյանին, Իսահակյանին, Վարուժանին, Շանթին, Զոհրապին և այլոց նվիրված հոդվածները):

Նիկոլ Աղբալյանը գրականության պատմաբան (<<Հայ գրականության պատմություն>>, <<Դասախոսություններ հայ մատենագրության մասին>>, <<Բանասերի հուշագիրը>>, <<Ստեփանոս Նազարյանց>>),

<<Սայաթ-Նովայի հետ>> և այլն): Ռուս և եվրոպական գրողների գնահատությունը (Լերմոնտով, Դիկկենս, Սվիֆտ...):

Արսեն Տերտերյանի (1882-1953) կյանքի ու գործունեության ընդհանուր բնութագիրը: 1910-ական թթ. աշխատանքները ժամանակի հայ գրողների (Մուրացան, Նար-Դոս, Շիրվանզադե, Թումանյան, Տերյան, Հովհան-նիսյան, Նալբանդյան) և գրականության արժեքավորումը: Հոգեբանական գրականագիտական դպրոցի ազդեցությունը Տերտերյանի գիտական մեթոդի վրա: Տերտերյանի գրականագիտական հայացքների փոփոխությունը 20-30-ական թվականներին: Գրականության համակարգման նոր փորձ (<<Հայոց նոր գրականության պատմության, 19-20-րդ դար>>): Պոկրովսկու մեխանիստական դպրոցի ազդեցությունը: Անցյալի տեսակետների վերանայումը 1938-1939թթ. լույս տեսած դասախոսություններում: Գեղագիտական բնույթի աշխատությունները (<<Պարոնյանի գեղագիտական հայացքները>>, <<Նալբանդյանի էսթետիկան>>): Հայ դասական գրողներին (Ալիշան, Րաֆֆի, Ծերենց, Աղայան, Աբովյան, Սունդուկյան, Օտյան, Շիրվանզադե...) նվիրված աշխատությունները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Արեղյան Մ., Հայ գրականության պատմություն, գիրք 1, գիրք 2, 1955, 1959
2. Գաբրիելյան Վ., Դանիել Վարուժան, 1978, 2006:
3. Թամրազյան Հր., Երկեր, հ. 1, հ. 2, հ. 3, 2006, 2009, 2010
4. Հակոբյան Պ., Խ. Աբովյանի <<Վերք Հայաստանի>> վեպի ստեղծագործական պատմությունը, 1954
5. Կիրակոսյան Վ., Ռուբեն Սևակ, 1966, 1972
6. Հայ նոր գրականության պատմություն, հ.1-5, 1960 -1979
7. Մկրյան Մ., Հայ գրականության պատմություն, 1976
8. Մուրադյան Ս., Գրական հանգրվաններ, գիրք 1-3, 2003, 2007, 2010
9. Մուրադյան Ս., Երվանդ Օտյան, 2012
10. Զրբաշյան Էդ., Միքայել Նալբանդյանը և արդիականությունը, 1984

11. Զրբաշյան Էդ., Հովհաննես Թումանյանի պոեմները, 1964, 1986
12. Զրբաշյան Էդ., Միսաք Մեծարենց, 1977
13. Սաֆարյան Վ., Գրողի և կերպարի անհատականությունը /Մուրացյան, Նար-Ռոս/, 2001
14. Սարինյան Ս., Րաֆֆի, 1957
15. Սարինյան Ս., Հայկական ռոմանտիզմ, 1966
16. Սարինյան Ս., Հայ գրականության երկու դարը, 1988
17. Սարինյան Ս., Լևոն Շանթ, 1991
18. Սաֆարյան Վ., Մկրտիչ Պեշիկթաշյան, 1972
19. Տերտերյան Ա., Հայ կլասիկներ, 1944
20. Քալանթարյան Ժ., Հայ գրականագիտության պատմություն, 1986
21. Սաֆարյան Վ., Գրողի և կերպարի անհատականությունը, 2001:
22. Հայ նոր գրականության պատմություն, հ.1-5:, 1961-1979: